

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania K. G.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w Ł. Placówce Terenowej w T. o emeryturę rolniczą,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 23 listopada 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 15 października 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 15 października 2015 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczonego K.G. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł., oddalającego odwołanie od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 29 kwietnia 2014 r., którą odmówiono przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury rolniczej.

Ubezpieczony wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 15 października 2015 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 19 ust. 1 w związku z art. 20 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, w brzmieniu ustalonym przez art. 33 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych, art. 28 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o

emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 6 i art. 20 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniach społecznych rolników oraz art. 37 (błędnie - zdaniem ubezpieczonego - przywołanego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku jako art. 35) ustawy o ubezpieczeniach społecznych rolników, a także naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jest art. 224 § 1 k.p.c., art. 227 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. i art. 244 § 2 k.p.c., art. 245 k.p.c., art. 316 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. oraz art. 391 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które zawarł w pytaniach:

1) czy do ustalenia okresu podlegania przez ubezpieczonego ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu ma zastosowanie przepis art. 28 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 19 ust. 1 oraz art. 20 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniach społecznych rolników (w brzmieniu ustalonym art. 33 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych, które to przepisy ustawy o FUS są „przepisami emerytalnymi”, zgodnie z art. 6 pkt 6 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i czy w związku z tym w sytuacji ubezpieczonego, który jest urodzony przed dniem 1 stycznia 1949 r. (tj. w dniu 9 kwietnia 1943 r.), oznaczałoby to wymóg jedynie 20-letniego okresu składkowego zamiast 25-letniego okresu składkowego dla przyznania emerytury?

2) czy po dniu 1 stycznia 1983 r. domownik, jak również i dzierżawca, prowadzący gospodarstwo rolne na podstawie zawartej z właścicielem gospodarstwa rolnego umowy dzierżawy, podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników, pomimo nieopłacania składek samodzielnie lub tylko przez właściciela gospodarstwa?

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada też przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej

odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02 LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Zdaniem Sądu Najwyższego, sformułowane przez skarżącego pytania, nazwane przez niego istotnym zagadnieniem prawnym, nie spełniają tak określonych przesłanek z następujących przyczyn.

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że stosownie do art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, zgodnie z którymi ubezpieczony legitymuje się łącznie okresem składkowym wynoszącym 14 lat, 6 miesięcy i 4 dni, a nie jak twierdzi się w skardze kasacyjnej - 20 lat, 6 miesięcy i 4 dni. Natomiast faktycznie Sąd Apelacyjny zauważył w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku, że gdyby nawet przyjąć, że skarżący w okresie do dnia 1 stycznia 1983 r. pracował w gospodarstwie rolnym matki jako domownik, to zaliczenie tego okresu dałoby mu łącznie okres ubezpieczenia wynoszący 20 lat, 6 miesięcy i 4 dni, a więc i tak nie osiągnąłby wymaganego 25-letniego stażu ubezpieczeniowego.

Odnosząc się natomiast do pierwszego z sygnalizowanych przez skarżącego problemów wypada wstępnie przypomnieć, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c.). Tak

przyjmuje się powszechnie w orzecznictwie (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX nr 583831, czy też z dnia 26 stycznia 2012 r., I UK 310/11, LEX nr 1215418). Jak wyjaśnił zaś Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09 (LEX nr 604210), zgodnie z systemem orzekania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w postępowaniu wywołanym odwołaniem do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji (art. 477¹⁴ § 2 i art. 477^{14a} k.p.c.) w granicach jej treści i przedmiotu (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2011 r., I UK 357/10, LEX nr 863946). Przeniesienie sprawy na drogę sądową przez wniesienie odwołania od decyzji organu rentowego ogranicza zatem przedmiot postępowania sądowego do okoliczności uwzględnionych w decyzji, a między stronami spornych; poza tymi okolicznościami spór sądowy nie może zaistnieć. Przed sądem wnioskodawca może żądać jedynie korekty stanowiska zajętego przez organ rentowy i wykazywać swoją rację, odnosząc się do przedmiotu sporu objętego zaskarżoną decyzją, natomiast nie może podnosić czegoś, o czym organ rentowy nie decydował. W okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy przedmiotem wniosku skarżącego, a następnie przedmiotem decyzji Prezesa KRUS było przyznanie prawa do emerytury rolniczej. Tymczasem, art. 28 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest wprawdzie „przepisem emerytalnym”, ale reguluje on wyłącznie warunki nabycia prawa do tzw. emerytury niepełnej (por. art. 54 tej ustawy). Ponadto, dotyczy jedynie ubezpieczonych w powszechnym systemie emerytalnym, a nie osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników. Co do spełnienia określonego w nim warunku legitymowania się minimalnym stażem emerytalnym, wynoszącym dla mężczyzn 20 lat, przez posłużenie się pojęciem okresu składkowego i nieskładkowego, odsyła zaś do art. 6 i art. 7 ustawy o emeryturach i rentach. W żadnym razie art. 28 ustawy o emeryturach i rentach nie modyfikuje zatem regulacji art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, który określa wymóg podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat. Z kolei, wynikająca z art. 20 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników możliwość zaliczenia do stażu ubezpieczeniowego, o którym mowa w art. 19 ust. 1 pkt 2, okresów, od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami

emerytalnymi, oznacza tylko tyle, że w stażu tym mogą zostać uwzględnione okresy składkowe i nieskładkowe w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach (wymienione art. 6 i art. 7 tej ustawy). Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie przewiduje natomiast instytucji emerytury niepełnej, która przysługiwałaby ubezpieczonemu posiadającemu staż ubezpieczeniowy krótszy niż 25 lat, dotyczący zresztą zarówno mężczyzn, jak i kobiet.

Co do drugiego problemu należy, z kolei, podkreślić, że w niniejszej sprawie nie chodzi o to, czy skarżący spełniał w spornych okresach ustawowe przesłanki podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, ale o to, czy okresy te mogą mu zostać uwzględnione w stażu emerytalnym. Kwestię tę wyjaśnia zaś art. 6 pkt 14 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, zgodnie z którym okresami podlegania określonemu ubezpieczeniu społecznemu - w rozumieniu przepisów tej ustawy - są tylko takie okresy, za które opłacono przewidziane w odpowiednich przepisach składki na to ubezpieczenie, chyba że w myśl tych przepisów nie istniał obowiązek opłacania składek. Z regulacji tej wynika więc oczywisty wniosek, że zasadą obowiązującą przy kwalifikowaniu określonego czasu jako okresu podlegania danemu rodzajowi ubezpieczenia społecznego jest, iż za okres rolniczego ubezpieczenia społecznego może zostać uznany wyłącznie ten okres, za który opłacono składki na to ubezpieczenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2012 r., I UK 304/11, OSNP 2013 nr 3-4, poz. 39). Wypada w tym miejscu dodać, że przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter norm bezwzględnie obowiązujących, co oznacza w szczególności obowiązek dokonywania ich ścisłej wykładni. W takim razie wszelkie wyjątki od zasady, zgodnie z którą okresami podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu są okresy opłacania składek na to ubezpieczenie, nie mogą być interpretowane rozszerzająco.

Na marginesie powyższych rozważań Sąd Najwyższy uznaje również za stosowne zauważyć, że Sąd drugiej instancji trafnie powołał art. 44 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniach społecznych rolników statuujący (w okresie jego obowiązywania) obowiązek opłacania składek za domowników, którego odpowiednikiem w obecnie obowiązującej ustawie z 1990 r. nie jest jednak, jak błędnie zakłada skarżący, art. 37 tej ustawy, lecz jej art. 4, zgodnie z którym

składki na ubezpieczenie za każdego ubezpieczonego opłaca rolnik. Jeżeli działalność rolnicza jest prowadzona na rachunek kilku osób, obowiązek opłacenia składki ciąży na nich solidarnie. Obowiązek opłacenia składki powstaje zaś od dnia, w którym powstało ubezpieczenie, a ustaje od dnia, w którym ustało ubezpieczenie. Nie jest też prawdą, aby Sąd drugiej instancji na stronie 6 uzasadnienia powołał, a tym bardziej błędnie, art. 35 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż skarżący nie wykazał potrzeby rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.